

مکتوب مستر مارلینک بسراد وارد گری (واصله ۹ ژون)

قلهك ۲۱ مه ۱۹۰۸

آقا افتخاراً را پورت خلاصه وقایع چهار ماهه ایران را بطریق معمول لفا ایفاد

میدارم ۰ م *

(امضا) چارلز مارلینک

قسمتی از خلاصه وقایع ایران - تهران

در ظرف چهار هفته گذشته اوضاع تهران رو بهم رفته از معمول آرام تر بود بلاشك در میان مردم يك نوع حالت یأس و تأثر احساس میگردد و ایرانیانی که قدری از امورات واقفتر هستند فهمیده اند که در چرخهای حکومت در واقع زلزله پدیدار گشته است عامه مردم زیاده از اندازه بمشروطیت خود که بدبختانه تاکنون علامات فساد از آن ظاهر بوده اعتماد دارند.

نظر به عید مولود شاه در ۱۵ ماه اعلیحضرت يك روز قبل دستخط مصلحانه بمجلس فرستاده احساسات عامه چنانچه انتظار آن میرفت نسبت بشاه صورت خیری گرفت مراسم معمولی عید مذکور که با ابراز خصومت بعلت تعقیب پلتیک ارتجاعکارانه تباین کلی داشت صورت وقوع یافت.

در دوم ماه کابینه وزرا استعفا کرده در ششم مه دوباره تعیین گردید مستوفی الممالک بجای ظفر السلطنه بوزارت جنک تعیین شد بعلت استعفاى صدر اعظم که دفعه دوم در ۱۶ مه واقع گشت احتمال قطعی میرود که باز هم در مقام هریک از وزرا تغییر و تبدیلی بشود.

نظام السلطنه که بی اندازه مورد بی میلی عموم واقع شده بود در ۱۷ مه بقم

فرار نمود.

در ۱۶ مه شاه شخصاً تلگراف دوستانه بناصر الملک که حالیه در اروپا مشغول

سیاحت است مخابره نموده او را به آمدن بایران و قبول مسند صدارت دعوت کرده

است ولی مسئله اینکه آیا جناب ایشان بقبول این مقام تن در دهد مشکوک است. دو نفر اشخاصی که با هیجان برای رفورم عملاً مخالفت میورزیدند پس از آنکه در محکمه عدلیه از آنها محاکمه شد بحبس مدت طویل محکوم گردیدند یکی از آنها بجرم اینکه اعلانی چسبانیده و اعضای مجلس بایی را اعلان کرده بود محکوم گردید.

۲۱ مه ۱۹۰۸ (امضا) جی پی چرچیل منشی السنه شرقی

خلاصه مکتوب مستر مارلینک به سراد وارد گری (واصله ۹ ژون)

« قلهك ۲۱ مه ۱۹۰۸ در تعقیب مکتوب سی ام ماه گذشته خود افتخاراً »
 « راپورت میدهم که کابینه وزرا در دوم شهر جاری از کار استعفا کرده وزیر مالیه »
 « بعموم فهمانید که استعفاى او نتیجه قطعی صحبتی است که من در چند روز قبل با »
 « ایشان داشته ام اگر چه عمیده عموم بر این بود که میل وزرا بر این قرار گرفته »
 « که باعث تغییری در تشکیل کابینه وزرا گردیده نظام السلطنه صدراعظم و وزیر داخله »
 « را در آن راه ندهند شکی نیست که این طوری که صنیع الدوله رفتار کرده و »
 « مسئله ملاقات مرآلت رهائی و استخلاص خود از این موقع مشکل که جاه طلبی »
 « او را بطرف آن سوق داده بود قرار داد تأییری نموده و در ظرف هفته که بحران »
 « وزرا دوام داشت در مجلس چندین نطق ایراد شد برضد قصد اعمال کنترل خارجه »
 « بر مالیه پروتست شد و چند مقاله سخت در همین موضوع در مطبوعات دیده شد »
 « گفتگوی تزئید مالیات چائی و قند در میان بود و در نقشه صنیع الدوله پیشنهاد شده »
 « بود که خواه دولتین روس و انگلیس قبول این مسئله را بکنند یا نکنند بر مالیات »
 « اجناس مذکور افزوده شود و بطور سخت این طور ارائه طریق شد که ملت باید »
 « بواسطه ترك استعمال قند و چای مارا مجبور بقبول آن نمایند و يك نفروطن پرست »
 « دیگر اظهار داشت که حقوق مسیو بیزو برای تمام مدتی که خدمت کرده باید »
 « پرداخته شود و او را بفرانسه پس فرستند البته تمام این عنوانات را نباید قابل »
 « اهمیت زیاد دانست ولی نظر باینکه خود صنیع الدوله بمن اظهار داشت که قبل از »

« ملاقات با من تصدیقاً نمودند و اینطور صلاح دانستم که این مسئله را «
 « در مراکزی که عنوانات مخالف و مغایر او ممکن بود تولید اثرات بد نماید منتشر و «
 « بآنها بفهمانم بمجرد آنکه کابینه مجدداً تشکیل گردید از وزیر امور خارجه «
 « ملاقاتی نموده و از وضع رفتار يك وزیر مسئولی که سعی داشت اسم را بعنوان «
 « مداخله در امورات داخلی دولت بد نام نماید و مضمون و مقصود مطلب را بر عموم «
 « مشتبه کند پروتست نمود مشیرالدوله چندان سعی ننمود که از کرده همکار «
 « خود طرفداری و تصدیق نماید ولی ایراد کرد که از این مسئله چندان «
 « ضرری وارد نیامده چرا که رفتار و کردار صنایع الدوله چنان بر عموم واضح و معلوم «
 « است که چندان وقعی بگفته‌های او نمیگذارند . »

« گمان نمیکنم عقیده مشیرالدوله صحیح باشد زیرا که همینکه استغفای «
 « اخیر هیئت کابینه انتظار عموم را متوجه بخود گردانید ظاهراً جلب نظری موقتی «
 « بآن قضیه بر طرف و محو گردید از حیثیات دیگر امیدوارم نتایج حسنه بظهور «
 « خواهد رسید چون اکثر اهالی متمایل هستند که از دولت جدید منتظر استخلاص «
 « از لزوم تادیه مالیات باشند از قرار معلوم مجلس اینطور تصور میکند که اقتدارات «
 « آن در مناسبات خارجه هم نافذ بوده و محتمل است این نکته را فراموش نکند که «
 « مراعات عهد نامهای دولتی مسئله التفاتی نبوده بلکه اجباری است این «
 « اشتباه را دیر یا زود از اذهان آنها باید محو نمود ولی این مسئله است که هرگاه «
 « اصلاح آن را بخود ایرانیان واگذار نمائیم ممکن است تا يك مدت غیر محدودی «
 « بواسطه حساسیت و زود رنجی مجلس بتعویق انداخته شود . »

« اوضاع مملکت از بد بدتر شده و دولت ضعیف مطلقاً قادر نیست دز راه «
 « اعاده نظم اقدامی نماید و در صورتی که پول برسد بمنتها درجه غیر ممکن است «
 « که بدون معاونت خارجی اقدامات جدی برای رفورم بعمل آید »

« وزرائی که اطلاعاتشان بیشتر است بلاشک از این مسئله آگاه هستند «
 « ولی عامه مردم و مجلس خلاف وطن پرستی میدانند که بحقیقت يك مسئله متقاعد «
 « شوند و بنا بر این گمان میکنم خیلی باعث خوش حالی است که بعلت حماقت «

« صنایع الدوله این مسئله بنمایندگان واضح شده که دولت ایران باید از دولتی روس «
 « و انگلیس منتظر کمک و همراهی برای استخلاص از مشکلات باشند نمیتوانم «
 « وانمود کنم که تاثیر لازمه تا کنون در اذهان جای گیر شده باشد ولی «
 « در هر صورت اولین اقدام برای فهمانیدن این مسئله بطور صحت بعمل «
 « آمده است . »

« مملکت از حیث مالیه ظاهراً بنقطه صفر رسیده و مسیو دوهارتویک که «
 « که با او در این موضوع صحبت داشته‌ام با عقیده من موافق است که در «
 « اندک مدتی کار چنان بر دولت سخت خواهد شد که مجبور باستدعای معاونت «
 « خواهد گردید . »

مکتوب مستر مارلینک به سرادوار گری (واصله ۹ ژون)

قلمک ۲۲ مه ۱۹۰۸

« آقا- هرگاه بواقعات چهار هفته اخیر نظر افکنده شود مشکل است علامت و «
 « آثاری بدست آید که بهبودی فوری اوضاع ایران را بنمایاند مقصود وزرا از تکرار «
 « استعفا فقط این بود که از دست نظام السلطنه صدر اعظم که طمع کاری و عدم موافقت «
 « او با قوانین مشروطیت در اجرای اعمال خود او را بی اندازه مورد تنفر عموم نموده «
 « بود رهائی یابد و از قراری که معلوم میشود در مورد همکاران خود عوض آنکه «
 « بطور رئیس کابینه مشروطه خواه سلوک نماید مثل یک نفر صدر اعظم سلطان مستبدی «
 « رفتار کرده است و شکی نیست که برای آنها امکان نداشت یا او متحداً عمل نمایند «
 « هیچ احتمال نمیرود که کابینه جدید که تشکیل آن هنوز بطور قطعی فیصله نشده «
 « بیشتر بتوانند در این هرج و مرج و بی ترتیبی اوضاع دولتی اعاده نظم نمایند این «
 « مسئله را میتوان یقین نمود که صنایع الدوله صدر اعظم شود و محتشم السلطنه «
 « نماینده ایران در کمیسیون سرحدی ارومیه از قرار مذکور دعوت شده که آمده و «

« بجای نظام السلطنه بوزارت داخله بر قرار شود این مسئله مشکل است تصور شود »
 « که امکان داشت انتخاب نامساعد تری از انتخاب این دو وزیر بعمل آید تهران »
 « نسبتاً بحال آرامی دوام دارد ولی احساسات عموم بسیار از ضعف و بیچارگی حکومت »
 « مأیوس است و تمایل عموم باینکه شاه را که مجدداً با ماده ساختن خود برای کودتای »
 « دیگر متهم گردیده باعث اوضاع موجوده امورات بدانند روز افزون است »
 « برای اکثر نقاط بی حکومت حکام تعیین کرده ولی باستثنای ظل السلطان »
 « در شیراز و سردار معتضد در کرمان هیچکدام از آنها ظاهراً قادر نتوانند بود که »
 « در راه اداره نمودن قلمرو خود جد و جهد حقیقی بنمایند در یزد جمعیتی از دهاتیان »
 « بعنوان پروتست بر ضد مالیات جدیدی دور تلگراف خانه را احاطه کرده اند ولی »
 « کفیل و یس قونسولگری بواسطه زرنگی و متانت خود تاکنون بمنع وقوع حادثه »
 « جدیدی موفق گردیده است دولت از اینجا کاری از پیشش نمیرود بجز آنکه تلگرافات »
 « تسکین آمیز بفرستد طوایف کاکاوند بواسطه قصد حمله بکرمانشاه آنجا را تهدید »
 « نموده و از قرار شرحی که کاپیتان هاورت مینگارد اوضاع مدهشی در پیش است »
 « دولت و عده داده اند که ظفر السلطنه حاکم جدید را با استعداد قوی بفرستند ولی »
 « قدری شك میرود از اینکه او در آخرین لحظه از این عهده استعفا نماید مملکت »
 « علاوه بر آنچه مذکور گردید از حیثیات دیگر نسبتاً آرام است و فقط چند قصره »
 « سرقت اکثراً در دور و حوالی اصفهان بوقوع رسید »

(امضا) چارلز مارلینک

تلگراف مستر مارلین بسرادوردگری (واصله ۹ زون)

تهران ۹ زون ۱۹۰۸

« راجع بتلگراف دیروز من دیروز صبح قشون دولتی محافظ شهر بودند »
 « و سپس شاه اعلانی منتشر نموده اشخاصی را که دستگیر شده بودند خائن خوانده اند »

« شهر بطریق معمول آرام است و مردم اعلان مزبور را بطور آرامی »
 « قبول نمودند . »

تلگراف مستر مارلین بسرادوردگری (واصله ۱۲ زون)

« اوضاع اینجا بسرعت کسب شدت نموده و هیجان بصد شاه سخت میشود »
 « مسیو دوهارتویک که برای حفظ جان شاه در خوف است به مسیو ایسولسکی تلگرافاً »
 « در ریوال ارائه طریق نموده که سفارتین دولتین روس و انگلیس را دستور »
 « العمل دهد که بوزیر امور خارجه بطور رسمی اظهار نمایند که دولتین ملزم بر »
 « قراری سلسله حالیه بوده و در صورتیکه حفظ شاه بقوه قهریه لازم آید اینکار را »
 « حاضرند بکنند . »

« عقیده سفیر روس آنستکه مولد این اغتشاش حالیه ظل السلطان میباشد »
 « ولی این در واقع تصور موهومی است و او را گمان اینست که شاهزاده معظم الیه »
 « قصد نیابت سلطنت و بالاخره سلطنت دارد و بعلاوه او اینطور خیال میکند که وزراء »
 « پارلمان حاضر قبول این مسئله هستند که شاه بطور تدین موافق قوانین مشروطیت »
 « عمل خواهد نمود و در نفس الامر هیچ احساس مخالفی بر ضد آن اعلیحضرت ندارند . »
 « مرا شخصاً عقیده اینست که امکان ندارد از اذهان عامه خصومت باطنی »
 « شاه را نسبت بمشروطه بر طرف نمود اهالی مملکت خیلی مایلند خود را از دست »
 « او رهانیده و آنها را عقیده بر این است که اعاده نظم توسط ظل السلطان باعث »
 « امیدواری کامل خواهد بود من اینمسئله را لازم است اعتراف کنم که ظل السلطان »
 « برای پیشرفت مقاصد شخصی خود از موقع حالیه استفاده مینماید . »

« دراینکه پیشنهادی که از طرف سفیر روس شده هیجان و انقلاب طهران »
 « را خاموش خواهد کرد گمان میکنم امکان قطعی داشته باشد ولی موقتی خواهد »
 « بود و تحمیل اثرات آن در ایالات و ولایات مورث تزئید انقلاب گردد و ابدتاً صورت »
 « نمیکنم بوسیله آن مابین شاه و مردم بطور دائم اصلاح شود چنانچه سفیر روس »

- اظهار مینماید احتمال نزدیک به یقین می‌رود که ظل السلطان برای مشروطیت یک « خصم مستحکم تری از شاه حالیه خواهد بود .
- « پس از توضیح نظریات خود را به سفیر روس باو عنوان نمودم که بعقیده «
- من دولت اعلیحضرتی در شناختن وراثت پی در پی تاج و تخت ایران خود را ملتزم «
- حمایت خانواده حالیه سلطنت ندانسته و در این صورت یک نفر پادشاه را بطریق اولی «
- حمایت نخواهد نمود . «

تلگراف سراد واردگری بمستر او برن مورخه ۱۴ ژون از وزارت خارجه لندن

- « راجع به تلگراف امروز تهران من موافقت تام با عقیده مستر مارلین دارم «
- در ضمن مذاکره در اوضاع با وزیر امور خارجه شما خوب است که بجناب ایشان «
- اطلاع بدهید که دولت اعلیحضرتی منتها درجه اهمیت را بانفاق تام سیاست دولتین «
- میدهد ولی ما بکلی بر خلاف هر نوع اقدامی هستیم که شکل مداخله در امور داخلی «
- ایران را دارا باشد و به همین دلیل دولت اعلیحضرتی نمیتواند مکاتبه را که «
- سفیر روس پیشنهاد نموده قبول نماید دولت اعلیحضرتی کمال آرزو را دارد که نظم «
- در ایران بر قرار گردد ولی فقط راهی که انجام این مقصود ممکن خواهد گردید «
- به تشکیل دولتی خواهد بود که طرف اعتماد و همراهی تام ایرانیها باشد و این عمل «
- وقتی انجام خواهد گرفت که اوضاع بطور طبیعی در جریان بوده و دخالتی از «
- خارج نشود . «

- « عقیده ما بر این است که اگر دولتین اظهار نمایند که سلسله یا دولت «
- حاضره باید حتما بر قرار باشد ممکن است که موقتاً در اوضاع بهبودی حاصل «
- گردد ولی در آتیه اشکالات سختی هم برای دولت روسیه روی خواهد داد هر «
- نوع حکومتی که ما بخواهیم مجبوراً در ایران برقرار نمائیم بدون شك خطر آن «
- حکومت زیاده تر خواهد بود . «

تلگراف مستر مارلین بسراد وارد گری مورخه ۱۴ ژون از تهران

- « راجع بتلگراف نهم این ماه من «
- « ظاهراً بواسطه تهدید شاه مجلس انجمنها را وادار نموده است که «
- « از مسجد خارج شوند در این مدت هیجان بسی نظمی در شهر روی «
- « نداده است . «

تلگراف مستر ایبرن بسراد واردگری مورخه ۱۵ ژون از پترزبورغ

- « راجع بتلگراف ۱۲ این ماه شما «
- « تابحال جواب قطعی از مسیو ایزولسکی برای من نرسیده است جناب ایشان «
- « امیدوارند که اوضاع تصمیم فوری لازم نداشته باشد از صحبت ایشان من چنین فهمیدم «
- « که در عوض اظهاراتی که مسیو هارت و یک پیشنهاد کرده بود حال جناب ایشان «
- « مایلند که فقط یک نوع خطاری مثل همان اخطار ۱۹۰۷ از طرف دولتین به «
- « ظل السلطان بشود . «
- « و دلیل اقامه نمودند که شناسائی ما ولیعهد را بجانیشینی سلطنت ایران «
- « خود تا یک اندازه ما را مجبور باین اقدام مینماید هر چند که خود جناب ایشان قبول دارند «
- « که این شناسائی مثل این نیست که ما بر عهده گرفته باشیم که شاه و پسرش را «
- « به سلطنت نگاه بداریم . «

تلگراف سراد واردگری بمستر او برن مورخه ۱۵ ژون از وزارت خارجه لندن

- « تا بحال هیچوجه روابط سیاسی مابین ما و (ظل السلطان) نیست و در «
- « صورتی که ما قبلاً با دولت روسیه معاهده نمائیم هیچوقت کمک به (ظل السلطان) «
- « یا بکس دیگری نخواهیم کرد بعقیده من بهترین راهها محدود نمودن اقدامات «
- « خودمان است و گرنه ما دچار مسئولیت بر قرار نمودن دولتی خواهیم شد که «

« مردم مایل بتمکین آن نیستند همچو اوضاعی اثر بدی بنفوذ و نیکنمایی دولتین »
 « در ایران خواهد بخشید من این عقیده خود را به سفیر کبیر روس اظهار نموده ام شما
 هم خوب است که همینطور بمسیوایزولسکی اظهار نمایند. »

تلگراف سراد واردگری بمستر او برن مورخه ۴۰ه ژون از وزارت خارجه لندن
 « در صورتیکه وزیر امور خارجه لازم میدانند اقدامی بشود من حاضرم که »
 « بنمایند اعلیحضرتی مقیم تهران تعلیمات فرستاده که باهمکار روس خود اخطاری
 بمثل اخطار دسامبر ۱۹۰۷ به ظل السلطان بنمایند. »
 « در صورتیکه يك همچو اقدامی کرده بشود آنوقت باید که نمایندگان
 دولتین شاه را از این اقدام مستحضر نموده و به آن اعلیحضرت نصیحت نمایند که
 بملاحظه اطمینان سلطنت خود نگاه داری تاج و تخت بهتران است که او اقدامی
 بر علیه مشروطیین و مجلس ننماید در هر صورت بشاه بفهمانند که او بهیچوجه
 نباید منتظر حمایت از دولتین باشد در صورتی که اقدامات او او را دچار
 خطرات خواهد نمود. »

تلگراف مستر مارلین بسراد واردگری مورخه ۴۱ ژون از تهران

« راجع بتلگراف ۲۰ این ماه شما به پطرزبورغ »
 « من گمان میکنم که اگر دولت روس آن اقدام متفقانه را قبول نماید. »
 « بهتران است که دستور العمل برای من و مسیو هارتویک فرستاده
 شود که مضمون مطلب را رسماً مثل سال ۱۹۰۷ علنی نمائیم بواسطه اینکه
 شاید تصور بشود که این اقدام مایک نوع همراهی با اعلیحضرت شاه
 بوده است. »

تلگراف مستر او برن بسراد واردگری مورخه ۴۴ ژون از پطرزبورغ

« مسیوایزولسکی موافقت تام با مضمون تلگراف ۲۰ این ماه شما که دیروز
 من با و ارائه دادم دارد »
 « دستور العمل بطوریکه شما پیشنهاد نموده بودید به سفیر روس در تهران
 فرستاده شد. »
 « امروز من از مضمون تلگراف ۲۱ مستر مارلین مسیوایزولسکی را »
 « مطلع ساخته و بایشان اظهار نمودم که هنوز در این خصوص دستور العملی
 برای من نرسیده است ایشان هم قول دادند که در این خصوص دقت نظری
 خواهند نمود. »

تلگراف مستر مارلین بسراد واردگری مورخه ۴۳ ماه ژون از تهران

« راجع به تلگراف دیروز شما »
 « دیروز شاه سفیر روس را ملاقات نموده و سفیر روس بشاه نصیحت
 نمود که بطور مصلحانه با مجلس رفتار نماید اعلیحضرت شاه جواب داد که او نظر
 مخالفت آمیزی نسبت به مجلس ندارد و اظهار داشتند که ایشان فقط مایلند از تهدیدات
 انجمن ها و حملات جراید که محرک آنها ظل السلطان است مأمون گردند
 اعلیحضرت شاه بعلاوه گفتند دلایل مثبتی در دست دارند که ظل السلطان مشغول
 تحریک برای خارج نمودن شاه از سلطنت است. »

تلگراف مستر مارلین بسراد واردگری مورخه ۲۴ ژون از تهران

« تقریباً در ساعت شش قبل از ظهر امروز شاه بیست نفر قزاق برای
 دستگیر نمودن هشت نفر که در مسجد جنب به مجلس بودند فرستاد. »

« تسلیم نمودن این اشخاص قبول نگردید و تیری هم از مجلس انداخته »
 « سپس جنگ شروع شد و تا بحال هم مداومت دارد وعده مقتولین هم ازقراری »
 « که میگویند زیاد است قشون شاه توپ استعمال مینمایند ».

تلگراف مستر مارلین بسرادوردگری مورخه ۴۳ ژون از تهران

« راجع به تلگراف امروزمن »

« قشون شاه مردمرا از عمارت و مجلس و مسجد خارج نموده و انجمن »
 « آذربایجان را منهدم نمودند شاه سید عبدالله و شیخالرئیس و تقریباً ده نفر دیگر از »
 « روسای مشروطیون را دستگیر نموده است از بریکاد قزاق چهل نفر را مقتول »
 « گردیده اند عده مقتولین طرف مقابل از قراریکه میگویند خیلی قلیل است ولی عده »
 « صحیح هنوز معلوم نگردیده است قانون نظامی در شهر اعلان گردیده و انجمنها »
 « متفرق شدند . »

« عده از داکین و خانها که خانه ظل السلطان و عمارت مجلس هم در جزء »
 « آنها است غارت شده است »

« مسیو هارتویک و من مترجمین خودرا نزدشاه فرستاده که از شاه »
 « استدعا نمایند که اقدامات اکیده برای برقراری نظم و حفظ اروپائیا بنمایند بعلاوه »
 « ما ب مترجمین دستورالعمل دادیم که بشاه اطمینانی را که او در ماه دسامبر ۱۹۰۸ »
 « بما داده بود خاطر نشان نموده و تقاضا نمایند که اعلانی مبنی بر اینکه شاه مایل به »
 « برهم زدن مشروطیت نیست از طرف شاه صادر گردد »

« من باتاشه میلتر که امشب در تهران توقف خواهد نمود دستورالعمل دادم »
 « که اگر ممکن میشود نگذارد کسی در سفارت تحصن اختیار نماید »

« ماژراستوکس راپورت میدهد که تا بحال اقدامی نشده و شهرهم »
 « خاموش است »

تلگراف سرادوردگری به مستر اوبرن مورخه ۴۳ ماه ژون

از وزارت خارجه لندن

« راجع به تلگراف دیروز شما »

« خواهش میکنم شما بوزیر امور خارجه اطلاع بدهید که من با عقیده مستر مارلین »
 « در خصوص علنی نمودن هر دو مکاتبات بهمان طریقی که در ماه دسامبر ۱۹۰۷ بعمل »
 « آمد شریک هستیم شما خوب است که تقاضای کمک از ایشان نموده تا اینکه دستور »
 « العمل بطوری که پیشنهاد شده بنمایندگان خود هر چه زودتر ممکن است »
 « فرستاده شود »
 « از اینکه جناب ایشان قبول پیشنهاد من را نموده اظهار »
 « رضایت نمائید »

تلگراف سرادوردگری بمستر مارلین مورخه ۴۶ ژون

از وزارت خارجه لندن

« راجع بتلگراف ۲۲ این ماه مستر اوبرن و تلگراف ۲۰ این ماه من به مستر »
 « اوبرن خواهشمندم که موافق تلگراف مذکوره باتفاق مسیو هارتویک »
 « اقدام نمائید »

تلگراف مستر مارلین به سرادوردگری مورخه ۴۴ ژون از تهران

« راجع به تلگراف ۲۳ این ماه من »

« در جواب پیغام ما شاه اطمینان کاملی داده و احکام مخصوصی برای »
 « محافظت تلگرافها و بانک شاهنشاهی صادر گردید و نیز در شب گذشته تقی زاده »

« و يك و كيل ديگر و پنجنفر روزنامه نويس از ترس خطر جاني سفارت شهر تحصن »
 « اختيار نمودند شاه تقريباً ۶ نفر از روسای مليون را كه اغلب آنها اعضای انجمنها »
 « و روزنامه نويس هستند دستگير نموده است. »
 « من گمان نميكنم خطري براي اروپائيهاباشد و شهر هم بحال آرامي »
 « باقي است »

تلگراف مستر مارلین به سرادو اردگیری مورخه ۲۴ ژون از تهران

« باوجود كوشش آتاشه ميليتر بمنع دخول عده متحصنين به سفارت »
 « درتزايد است »

تلگراف مستر مارلین به سرادو اردگیری مورخه ۲۵ ژون از تهران

« راجع بتلگراف سابق من »
 « تير اول بدون شك از طرف اشخاصي كه در مسجد و مجلس بودند خالي »
 « گرديد عده از وكلا هم مابين آن اشخاص بودند. من گمان ميكنم تهيه كاملی قبلا »
 « داده شده بود كه در صورت لزوم مردم را بقوه قهریه از مسجد خارج نمايند در »
 « هر صورت شاه بهانه كافي براي اين اقدامات سخت در دست داشت بواسطه اينكه »
 « حمله بدوا از طرف مليون بقشون گرديد خانهای يكي دو نفر از معروفين را كه »
 « نسبت بآنها در شركت در اين هيجان بر عليه شاه سوء ظن برده ميشد بحكم شاه »
 « به توب بسته شد ائثيه آنرا بغارت بردند در اين مدت دو روز چهار خانه را اينطور »
 « نموده و گمان برده ميشود كه بعده از خانهای ديگر هم اينطور رفتار بشود براي »
 « دستگير نمودن وكلا كوشش ميشود وعده از آنها كه رئيس مجلس هم جزء آنها »
 « است تا بحال دستگير شده اند »

« ظاهراً انجمنها ترسيده طرفداران آنها فرار نموده وشاه قادر مایشاء است »

« دونفر از محبوسين را ديروز در اردوی شاه طناب انداختند بعلاوه وكلا سي نفر از »
 « اشخاص ديگر محبوس هستند »
 « الحال در سفارت پنجاه نفر متحصن اند. جنگ در تبريز مابين مشروطيون »
 « و طرفداران شاه در جريان است »
 « از ايالات ديگر خبری نيست وظل السلطان ميخواهد خود را از اين هيجان »
 « خارج نمايد بعقيده من احتمال خطري براي اروپائيهاباشد »

تلگراف مستر مارلین به سرادو اردگیری مورخه ۲۵ ژون از تهران

« راجع به تلگراف امروز من »

« ديروز عصر منشی وزارت امور خارجه از من در سفارت ملاقاتي نموده واز »
 « طرف شاه پيغامی باين عنوان براي من آورد كه اعليحضرت شاه از شنيدن اينكه »
 « سفارت مردم را بتحصن در آنجا ترغيب مينمايد بسيار متحير شده و اظهار ميدارند كه »
 « اين اقدام مخالف باپولتيك عدم مداخله است »
 « من جواب دادم كه متحصنين باراده من داخل سفارت نشده بلكه بر »
 « عكس بر خلاف ميل من آمده اند و راپورتي كه براي آن اعليحضرت رسیده است »
 « بي اصل است من اظهار نمودم كه هر چند كه من ميل بمداخله ندارم لكين در »
 « بعضی مواقع است كه فرو گذاري بر خلاف انسانيت ميشود و بدبختانه اين »
 « دو فقره قتل در اردوی شاه ثابت مينمايد كه اشخاصي كه در سفارت بست اختيار نموده اند »
 « بي علت از خطر جاني خوف نداشته اند و در صورتيكه من از تحصن سايرين »
 « جلوگيري نموده و نخواهم گذاشت اشخاصي كه فعلا در سفارت متحصنند شركت »
 « در زدو خورد موجود نمايند ليكن تسليم اشخاصي كه طلب حمايت ما را نموده اند بدون »
 « ضمانت كاملی از ترتيب محاكمه آنها ممكن نخواهد بود مگر اينكه از دولت »
 « متبوعه خود دستورالعملی براي من واصل گردد من اظهار نمودم كه اعليحضرت »
 « شاه اطمينان كاملی بمن داده است كه از مشروطيت نگاهداری نمايد در صورتيكه »

« دستگیر نمودن و کلاو حمله بر مجلس بنظر من مثل خیال برهمزدن مشروطیت »
 « است بعلاوه من اظهار نمودم که با تأسف زیاد من شنیده‌ام که دو نفر دیگر از محبوسین »
 « هم محکوم بقتل گردیده‌اند و ضمناً اظهار امید نمودم که شاه دیگر حکم بقتل »
 « دیگری ندهد. »

« چند ساعت بعد من از وزیر امور خارجه ملاقاتی نموده در منزل مشارالیه »
 « همان منشی وزارت خارجه را ملاقات نموده من مطالب مذکور را دو مرتبه برای وزیر »
 « امور خارجه تکرار نمودم ، منشی عازم باغ شاه گردید و جواب ذیل را از »
 « شاه برای من آورد »

« شاه اظهار نموده‌اند که نظر باوضاع تهران اعلیحضرت مجبور شده‌اند »
 « اقدامات برای استقرار نظم بعمل بیاورند و بواسطه اعلان قانون نظامی مشروطیت »
 « و قوانین عنایه موقفاً موقوف گردیده ولیکن آن اعلیحضرت قولی که سابقاً داده اند فراموش »
 « ننموده و بر آن عمل خواهند نموده قتل دیگری بعمل نخواهد آمد و آن اشخاصی »
 « که کشته‌اند محاکمه صحیحی در حق آنها بعمل آمده است و بعلاوه شاه از من »
 « تقاضا نموده بود که صورتی از اسامی متحصنین برای ایشان بفرستم من این »
 « تقاضا را قبول ننموده و اظهار نمودم که بیچوجه برای من اطمینانی نیست که محاکمه »
 « صحیحی در حق این دو نفر مقتول بعمل آمده باشد و من تکراراً اظهار نمودم »
 « که جد کامل خواهم نمود که نگذارم سایرین در سفارت متحصن گردند ولیکن »
 « اقدام دیگری نخواهم نمود مگر بدستور العمل از دولت متبوعه نمود »

« در موقعی که منشی مزبور حاضر نبود من بعلاء السلطنه اظهار نمودم »
 « که شاه برای ثبوت صمیمیت خود خوب است که محاکمه عننی در حق محبوسین »
 « بعمل بیاورد و فوراً هم مجلس را باز نماید »

« حضرت معظم‌الیه قول بمن دادند این طریق را بشاه اصرار خواهد نمود »
 « علاء السلطنه اشاره نمودند که ممکن است شاه برای اینکه جلوگیری از تحصن مردم »
 « در سفارت نماید عده سرباز دور اطراف آنجا مامور نماید »

« من جواب دادم که بجز ترتیب صالح‌امیزی اجازه نخواهم داد به ترتیب »
 « دیگری جلوگیری بشود دستور العمل بماژور استو کس داده‌ام تا زمانیکه دستور العمل »
 « از دولت متبوعه خود برای من نرسیده هیچکس را اجازه دخول ندهد . »
 « بعد از اینکه از شهر خارج شدم مستحفظ به نزدیکی در سفارت »
 « گذارده شد. »

تلگراف مستر مارلین بسراد واردگری

مورخه ۲۵ ژون از تهران

« برای جلوگیری دخول مردم بسفارت قشون در اطراف باغ گذارده شده »
 « و حتی برای نوکرهای سفارت هم در رفت و آمد اشکال است به عقیده من این اقدام »
 « بسیار بی ادبانه است و بر علیه این اقدام پروتست خواهیم کرد »

تلگراف سراد واردگری بمستر او برن

مورخه ۲۵ ژون از وزارت خارجه لندن

« شما خوب است وزیر امور خارجه را از مضمون تلگراف امروز مستر مارلین »
 « و جوابی که من بآن تلگراف فرستاده‌ام مطلع سازید و خواهش نمائید که جناب »
 « ایشان با اقدامات مستر مارلین همراهی نمایند. »

« شارژ دافر دولت اعلیحضرتی دستور العمل با تاشه میلتر داده بود که »
 « نگذارد کسی بست در سفارت اختیار نماید . ولی غیر ممکن بود این دستور العمل »
 « کاملاً بموقع اجرا گذارده شود و بنابراین عده بستنی الحال در سفارت هستند تعلیمات »
 « بمستر مارلین فرستاده شده که جلوگیری از تحصن سایر اشخاص دیگر نماید ولی »
 « پر واضح است که ما نخواهیم توانست اشخاص را رد نمائیم در صورتی که جان »
 « آنها در خطر است . »

« دولت اعلیحضرتی بهیچوجه قبول این را نخواهد نمود که شاه برای ممانعت
 « از رفت و آمد قشون در اطراف سفارت اعلیحضرتی بگذارند و این اقدام بسیار بی
 « ادبانه است. »
 « از روی صمیمی دولت اعلیحضرتی این است که جلوگیری از اشکالات نماید
 « و خیلی اسباب تأسف خواهد بود اگر در این موقع دولت اعلیحضرتی برای حفظ
 « شئون خود مجبور به بعضی اقدامات بر علیه شاه بشود. »
 « در صورتیکه فوراً خارج نشوند این اقدام حتمی خواهد گردید. »
 « شما بجناب ایشان پیشنهاد نمائید که خوب است دستور العمل بنمایندگان
 « دولتین فرستاده شود که آنها متفقاً بشاه فشار آورده تا اینکه محاکمه عادلانه از تمام
 « اشخاصی که دستگیر شده اند کرده شود مجلس را هم باز نمایند. »

تلگراف سراد واردگری بمستر مارلین

مورخه ۲۵ ژون از وزارت خارجه لندن
 « اقدامات و بیانات شما بطوریکه در تلگرافات امروز شما را پورت آن
 « داده شد مورد تصویب تام من واقع گردیده است. »
 « تا اینکه ضمانت از محاکمه صحیح و یا قراری برای بردن آنها سالمآ تا سرحد
 « داده نشود شما از تسلیم آن اشخاصیکه فعلاً متحصن اند امتناع نمائید شما خوب
 « است بدولت ایران اطلاع بدهید که دولت اعلیحضرتی بهیچوجه قبول این را نخواهند
 « نمود که شاه قشون در اطراف سفارت اعلیحضرتی بگذارند و تقاضا بنمائید که فوراً
 « آنها بر داشته بشوند در صورت نکردن این اقدام فوراً اقدامات لازمه از طرف دولت
 « اعلیحضرتی برای جبران این بی احترامی بعمل خواهد آمد »

تلگراف مستر اوبرن بسراد واردگری

مورخه ۲۶ ژون از پترزبورغ
 « راجع به تلگراف ۲۵ این ماه شما »
 « مسیو ایزولسکی بمن قول داد که تعلیمات تلگرافی بمسیو هارتویک فوراً
 « فرستاده خواهد شد که به تقاضای مستر مارلین برای خارج شدن سربازها از
 « اطراف سفارت همراهی نماید. »
 « مسیو ایزولسکی جوابی عجالتاً در خصوص باز شدن مجلس نداد باین
 « واسطه که تلگرافی از مسیو هارتویک برای اورسیده مشعر بر اینکه در هر دقیقه
 « انتظار برده میشود که شاه دستخطی برای تعیین موقع انتخابات صادر نماید. »

تلگراف مستر مارلین بسراد واردگری

مورخه ۲۶ ژون از تهران
 « رئیس مجلس و یک وکیل دیگر که دستگیر نشده اند بسفارت فرانسه
 « متحصن گردیدند. »
 « وزیر مالیه و خانواده او بسفارت ایتالی متحصن شده اند سید عبدالله
 « و سید محمد تبعید خواهند شد ولی محل بردن آنها معلوم نیست هر چند که شهر خاموش
 « است ولی اضطراب عمومی باقی است و قشون مشغول تجسس اسلحه و بمب است
 « از قراریکه میگویند در اردوی شاه شصت و چهار نفر محبوس هستند در تبریز جنک
 « مداومت دارد ولی سایر ایالات خاموشی باقی است کلنل لیاخوف بحکومت شهر
 « منصوب گردیده و از قرار معلوم دارای اقتدارات زیاد است شاه اعلانی مشعر بر
 « انحلال مجلس صادر نموده اعلان مذکور اشعار میدارد که انتخابات جدید در سه ماه
 « دیگر بعمل خواهد آمد و مجلس سنائی هم تشکیل داده خواهد شد. »

تلگراف مستر مارلین بسراد واردگری

مورخه ۲۶ ژون از تهران

« ظل السلطان از من تقاضای کمک و حمایت نموده است حضرت والاپس »
 « از یاد آوری از خدمات جدید در شیراز و دوستی قدیم ایشان با سفارت اعلیحضرتی »
 « استدعا مینماید که من اقدامی نموده ایشانرا در حفظ املاک و امنیت خانواده و »
 « بستگان مطمئن سازم حضرت مشار الیه حاضر است که باصفهان و یا بارو با حرکت »
 « نماید و یا اینکه در صورت امداد پولی برای حرکت در شیراز توقف خواهد نمود. »

تلگراف مستر مارلینک بسراد واردگری

مورخه ۲۷ ژون از تهران

« راجع به تلگراف ۱۲۵ این ماه شما »

« امروز عصر وزیر امور خارجه از من ملاقاتی نموده و پیغام ذیل را از »
 « طرف شاه بمن ابلاغ نمود اعلیحضرت شاه حاضر است که تمام اشخاصیکه در سفارت »
 « متجسّم شده اند عفو عمومی عطا نماید و مایل هم نیستند که هیچکدام آنها محاکمه »
 « بشوند حرکت اشخاص مذکور شرط عفو آنها نخواهد بود ولی در صورتیکه بعضی »
 « از آنها خارج بشوند باعث خوشحالی شاه خواهد گردید »
 « در جواب من شرط نمودم که شاه باید عفو آنها را امضاء نماید و هر چند »
 « که جناب وزیر بدو اظهار نمودند که قول فقط کافی خواهد بود ولی بالاخره قبول »
 « نمودند که عفو نامهارا با مضای شاه برسانند بعلاوه من اظهار نمودم در صورتیکه عفو »
 « بدون شرط از طرف شاه عطا گردد آن وقت دیگر من نخواهم توانست مسئولیت »
 « خارج شدن بعضیها را بعهده بگیرم چونکه پیشنهاد وزیر امور خارجه بنظر من »
 « موافق شرایط پیشنهاد شما بود لهذا من قبول نمودم که یاد داشتی بجناب ایشان »

« نوشته و مضمون صحبت خودمان را دران درج نمایم و در صورتی که جواب »
 « یادداشت مذکور رضایت بخش بود جناب ایشان قبول دارند که جواب را »
 « برای شما بفرستند »

« جناب وزیر اظهار داشتند که دو فقره اعلان مشعر بر عفو از طرف شاه »
 « صادر گردیده است و لیکن از طرف دیگر قانون نظامی در تمام شهر های ایران »
 « اعلان گردیده و موافق قانون نظامی هر نوع اجتماعات عمومی و حمل »
 « اسلحه ممنوع میباشد و بسربازان اجازه داده شده در صورت بی احترامی اسلحه خود »
 « را استعمال نمایند »

تلگراف مستر مارلینک بسراد واردگری

مورخه ۲۷ ژون از تهران

« راجع به تلگراف امروز من »

« وزیر امور خارجه عقیده مرا در خصوص اعلانات شاه سؤال نموده من عقیده »
 « شخصی خود را اینطور اظهار نمودم که اگر انتخابات مجلس جدید تا سه ماه دیگر »
 « بعهده تعویق افتد آن وقت دولت اعلیحضرتی گمان نخواهند نمود که شاه قولی را »
 « که برای نگاهداری مشروطیت داده بان قول عمل نموده است »
 « علاء السلطنه جواب داد که هیئت مرکب از ۱۸ نفر وکیل و عده »
 « از تجار خدمت شاه مشرف شده و اظهار رضایت از اقوال و اطمینانات شاه نمودند »
 « شاه تا بحال دو اعلان عفو عمومی صادر نموده و خیال کشتن اشخاص دیگری را هم »
 « ندارد فقط تا بحال دو نفر کشته شده اند و دو نفر مجتهد هم با احترامات لازمه »
 « بکربلا فرستاده شده اند چندین نفر هنوز تقاضای دخول بسفارت نموده اند و ظاهراً »
 « اعلانات شاه تسکینی باضطراب مشروطیین نداده است »

تلگراف مستر مارلینک بسرادو اردگیری

مورخه ۲۷ ژون از تهران

«راجع به تلگراف ۲۵ این ماه شما»

«مستحفظ دراطراف سفارت اعلیحضرتی»

من بوزیر امور خارجه حالی نمودم که چه اندازه گذاردن قشون دراطراف «
سفارت جلب دقت دولت اعلیحضرتی را نموده است جناب ایشان قول دادند که از «
این واقعه کتباً عذر خواهند خواست»

تلگراف سرادو اردگیری بمستر اوپرن

مورخه ۲۷ ژون از وزارت خارجه لندن

« شما خوب است که به مسیو ایزولسکی اطلاع بدهید که ظل السلطان «
از ما طلب حمایت نموده است (تلگراف ۲۶ ژون مستر مارلینک را ملاحظه نمائید) «
و همچنین بجناب ایشان اطلاع بدهید که ما مایل هستیم در هر اقدامی که خواهیم «
نمود دولت روسیه با ما همراهی نماید و از ایشان سؤال نمائید آیا دولت روسیه همراهی «
خواهد نمود که از دولت ایران اجازه خروج ظل السلطان از ایران بداشتن املاک خود تقاضا «
بشود شما این مطلب را درست خاطر نشان ایشان بکنید که آرزوی ما بر آن «
است که اشکالات دیگری در امورات روی ندهد و بعقیده ما بهترین راه به نیل این «
مقصود نبودن ظل السلطان در ایران است نظر بهمراهیکه با ما دولت روسیه در «
مسئله جلوگیری تحریکات ظل السلطان بر علیه شاه نمود الحال ما مخصوصاً ما یلیم «
که دولت روسیه با ما متفق شده و موافق شرایط مذکور یکنوع حمایت بظل السلطان «
کرده باشیم»

تلگراف سرادو اردگیری بمستر اوپرن

مورخه ۲۷ ژون از وزارت خارجه لندن

« شما خوب است که بوزیر امور خارجه اطلاع بدهید که چون عمل کردن «
بطریق ماه دسامبر گذشته باعث بسی اشکالات خواهد بود من برای شارژ دافر «
اعلیحضرتی دستور العمل فرستاده ام که با سفیر روس مشورت نموده معلوم سازد «
که به چه طریق مؤثری ممکن است خاطر عموم را از اقدامات متحدانه که جدیداً «
از طرف دولتین بعمل آمده مستحضر سازید .

تلگراف سرادو اردگیری بمستر مارلینک

« وزارت خارجه ۲۷ ژون ۱۹۰۸ در باب مسئله که در تلگراف ۲۷ ژون «
بمستر اوپرن تلگراف نمودم بترتیبی که در تلگراف ذکر شد اقدامات متفقه «
عمل نمائید .

تلگراف مستر مارلینک بسرادو اردگیری

(واصله ۲۸ ژون از تهران

« تهران ۲۸ ژون ۱۹۰۸ «

« امروز صبح دوشنبه مرکب از ۲۸ نفر دور سفارت گردش نموده وده «
نفر پلیس هم برای حفظ درب آنجا بر قرار گردید مضمون تلگراف ۲۵ شهرجاری «
شمارا برای وزیر امور خارجه نوشتم «

تلگراف مستر مارلینک بسراد واردگری

(واصله ۲۹ ژون)

- « تهران ۲۸ ژون ۱۹۰۸ عساكر امروز بعد از ظهر در واقع سفارت را »
- « محاصره نمودند و بعضیها برای آنکه ببینند درون باغ چه خبر است بالای درختان »
- « دور سفارت رفته بودند »
- « مستر چرچیل فوراً حضور شاه رفت که او را از مضمون تلگراف ۲۵ شهر »
- « جاری شما مستحضر سازد و نیز اظهار دارد که اقدامیکه سفارت در مسئله قبول »
- « متحصنین نموده خالصاً از روی نوع پرستی و انسانیت بوده است . »
- « منشی شخصی وزیر امور خارجه در این حین به ملاقات من آمده باو »
- « آشکارا اظهار داشتم که هرگاه این بی احترامیها دوام پیدا کند من یقین دارم که »
- « دولت اعلیحضرتی بندری در خلیج فارس تصرف خواهند نمود منشی مذکور عذری »
- « نداشت ارائه نماید »
- « کانل لیاخوف که حکومت شهر نیز بعهده اوست مامور مسئول »
- « حالیه است »

تلگراف مستر مارلینک بسراد واردگری

(واصله ۲۹ ژون)

- « تهران ۲۹ ژون ۱۹۰۸ جلو گیری از مردم در آمدن و متحصن شدن »
- « درده قلهك امکان ندارد چند نفری تاکنون آمده و ممکن است باز هم بیایند »
- « گمان میکنم خوب است از آنها هم حفاظت نمائیم »

تلگراف مستر مارلینک بسراد واردگری

(واصله ۲۹ ژون)

- « تهران ۲۹ ژون ۱۹۰۸ راجع به تلگراف ۲۸ شهر جاری من وقتیکه مستر »
- « چرچیل شاه را ملاقات نموده او متمایل بخود سری بود و هیچ وعده صریح نمیداد »
- « علاء الدوله که در حضور او حاضر بود اظهار داشت که عنقریب عساكر از دور »
- « سفارت بر داشته خواهد شد »
- « امروز صبح هیچیک از عساكر آنجا دیده نشد ولی هشت ژاندارم مسلح »
- « گردش میکردند و نزد يك ساعت ده ۶ سرباز خود را نشان داده بودند و بر عده »
- « ژاندارمها افزوده شده بود یکنفر دیگر که بسفارت میآمد صبح دستگیر شد . »

تلگراف سراد واردگری بمستر مارلینک

- « وزارت خارجه ۲۹ ژون ۱۹۰۸ در باب تلگرافات ۲۷ شهر جاری شما »
- « در خصوص اوضاع عمومی ایران »
- « شما مجاز می باشید که از شاه وثیقه ممضی برای تأمین جان اشخاص که »
- « حالیه در سفارت بست اختیار نموده اند قبول نمائید و او را متنبه سازید در صورتیکه »
- « التزام نامه خود را کاملاً مطابق النعل بالنعل مراعات ننمائید نتایج آن بی اندازه وخیم »
- « خواهد بود . »
- « اعلان قانون نظامی لزوماً با عفو کلیه تقصیرات منافات ندارد »

تلگراف سراد واردگری بمستر مارلینک

- « وزارت خارجه ۲۹ ژون ۱۹۰۸ متحصنین قلهك در باب تلگراف ۲۹ شهر »
- « جاری شما باید اشخاصی را که در ده متحصن می شوند بغیر از مرتکبین جنحه و »
- « جنایات مثل سایر دهقانان تصور نمائید »

تلگراف سراد واردگری بمستر مارلینک

- « وزارت خارجه غره ژویت ۱۹۰۸ راجع بتلگراف ۳۰ ماه گذشته من دولت »
 « اعلیحضرتی تصمیم نموده اند که مطالبات ذیل را از دولت ایران تقاضا نمایند . »
 « (۱) عساکر و پلیس فوراً از جلو راههای دخول سفارت برداشته شود و تبعه »
 « انگلیس و نوکرهارا آسوده گذارده مزاحم آنها نشوند . »
 « (۲) پس از آنکه اطلاع لازم داده شد یکی از ما مورین دربار از »
 « طرف شاه و وزیر امور خارجه از طرف دولت ایران بطور رسمی ترضیه کامل بخواهند »
 « و هر دو ایشان باید لباس رسمی در بر داشته باشند . »
 « (۳) استخلاص فوری تمام اشخاصیکه اخیراً در موقعیکه برای کارهای »
 « معمولی خود داخل سفارت شده یا از آن خارج میشدند و دستگیر گردیده اند : »
 « (۴) وثیقه کتبی برای مال و جان بستنیا داده شود و از طرف شاه »
 « محضی باشد : »
 « (۵) از بستنیهائی که متهم بجنحه و جنایات بوده و تقصیرات پلتیکی نداشته »
 « اند در حضور یکی از اعضای سفارت اعلیحضرتی محاکمه خوبی بشود . »
 « شما باید این مطالبات را بشاه و دولت ایران عرضه داشته اظهار نمایند »
 « که دولت اعلیحضرتی طرح این مطالبات را ریخته و موقع مهمی را که بواسطه بی »
 « احترامیهای مکرره که از طرف عساکر شاه و پلیس در مدت چند روز نسبت به »
 « سفارت اعلیحضرتی تولید گردیده و شارژد افر اعلیحضرتی پروتست رسمی بر علیه »
 « آن کرده با دقت تمام در آن مذاقه نموده اند شما باید این مطالب را علاوه نمایند »
 « که اعاده مناسبات حسنه که تا کنون مابین دو مملکت برقرار بوده بقبول فوری »
 « این مطالبات امکان دارد و هر گاه مطالبات مذکوره بلا تاخیر قبول و انجام نشود »
 « دولت اعلیحضرتی طریق دیگری نخواهد داشت مگر آنکه اقداماتی که اصلح میدانند »
 « و جبرانی که خود را مستحق آن میدانند بنمایند . »

تلگراف مستر مارلینک به سراد واردگری

- (واصله ۵ ژویت)
 « تهران ۵ ژویت ۱۹۰۸ دیروز باز هم عساکر دور سفارت گردش میکردند »
 « مابین ساعت یک و شش بعد از ظهر پنج دقیقه و ما بین ساعت نه و نیم بعد از ظهر »
 « الی ساعت یک بعد از نصف شب سه مرتبه دور زدند محافظت سفارت کمتر از سابق »
 « اسباب زحمت ما است و عساکر زیاد در آنجا توقف نمودند . »
 « وزیر امور خارجه قرار است امروز از من ملاقاتی کند من بحضرت ایشان »
 « اشعار نموده ام که باید مضمون ترضیه که بایستی بخواهند قبلاً بمن ارائه نماید »
 « در باب مطالب در تحت نمره ۳ من دقت زیاد در تمیز اشخاصی که باید »
 « مستخلص شوند خواهم کرد چرا که تشخیص آنها اشکال دارد . »
 « یحتمل شاه درخواست نماید که سه یا چهار نفر از متحصنین را از خاک »
 « ایران تبعید نماید . »

خلاصه مکتوب بمستر مارلینک بسراد واردگری

- (واصله ۶ ژویت)
 « قلهک ۱۷ ژون ۱۹۰۸ - توضیح کلیه علل و اسباب و شاید صحیح تر باشد »
 « گفته شود تعیین مناسبت اهمیت آنها با علل و اسباب مختلفه بحرانی که باعث انقلاب »
 « ایران و مخصوصاً انقلاب پایتخت چند روزی در انتهای ماه مه و اوایل ژون سهل »
 « و آسان نمیشد . »
 « از ۱۶ شهر گذشته تا کنون مملکت کابینه وزرا نداشته هیچکس از خارج »
 « شدن مشیرالدوله از وزات خارجه متاسف نیست ضعف حقارت آمیز او باعث »
 « تجدید خشم اهالی بر علیه شاه شده انقلاب شدیدی شروع گردیده از اعلیحضرت »
 « تقاضا شد که امیر بهادر جنگ و سایر درباریان معتمد خود را که بواسطه همان »
 « اعتمادی که شاه بر آنها داشت مورد نفر ملین شده بودند اخراج نمایند »

«روز سه‌شنبه طرف عصر (دوم شهر جاری) شاه‌قبول تقاضاهای آنها تن در»
 «داده و حاضر شد که شش نفر از اطرافیان خود را اخراج نماید مابین ساعت دو و»
 «سه بعد از نصف شب امیر بهادر جنگ با تفاق بیست نفر از غلامان مسلح خود»
 «بسفارت روس درزر کنده رسید.»
 «روز بعد که سوم شهر جاری باشد من از سفیر روس که بدیدن من آمده»
 «بودند پذیرائی کردم مسیو دوهارتویک اظهار داشت شاه خود را در واقع از»
 «دست رفته و مشرف بهلاکت میداند و من خیلی مایل حفظ جان او هستم و بگمان»
 «او موقع انقدر سخت بود که سفارتین لازم است اقدامی بنمایند بنابراین او اینطور»
 «ارائه طریق نمود که ما متفقاً از مشیرالدوله که اگر چه پنج روز قبل از کار»
 «استعفا نموده بود هنوز تمام وزارت امور خارجه بر قرار بود ملاقات نموده و او»
 «را نتایج و عواقب مهمی که از حدوث اتفاقی که برای شاه ممکن است بوقوع»
 «آید متذکر سازیم من گفتم بسیار مشتاقم که در این امر با او اتفاق نمایم ولی گمان»
 «نمیکنم از مذاکره این مطلب با مشیرالدوله فقط چندان نتیجه بدست آید چه که»
 «او ممکن است شرح اظهارات و عنوانات ما را بطور بسیار ناقصی بیان کند»
 «اینطور ارائه طریق نمودم که مکن است از مشیرالدوله درخواست نمایم که»
 «رئیس مجلس را هم برای ملاقات ما دعوت کند مسیو دوهارتویک باین مطلب»
 «رضاداده و پیشنهاد نمود که چون به ممتازالدوله هم زیادتر از وزیر امور خارجه»
 «نمیتوان اعتماد نمود بهتر است که عضدالملک هم حضور داشته باشد.»
 «بنابراین ترتیب ما به مشیرالدوله تلگراف کرده از او درخواست نمودیم»
 «که ترتیب ملاقاتی برای ساعت سه و نیم همان روز بعد از ظهر بدهد»
 «همینکه بخانه مشیرالدوله رسیدم مسیو دوهارتویک را آنجا یافتیم ولی هم»
 «ممتازالدوله و هم عضدالملک بمعاذیرسست متعذر شده از حضور در آنجا خود»
 «معاف نمود بودند مسیو دوهارتویک ابتدا شروع بمذاکره نموده بوزیر امور خارجه»
 «اشعار نمود که ما بسمت نمایندگی دو دولت که بی اندازه مشتاق سعادت ایران»
 «هستند آمده‌ایم طریق خطرناکی را که ایران در آن مشی نموده و رو بهر ج‌مرج»

«میرود بشما بنمائیم.»
 «این مسئله آتیه بسیار وخیمی در پیش دارد و امیدوار است که»
 «مشیرالدوله این را جزو مشاغل خود فرض نموده همکاران خود و مجلس را با»
 «جدیت تمام از اهمیت موقع متنبه سازد»
 «پس از اختتام نطق مسیو دوهارتویک من اظهار داشتم که با عقاید او در باب اوضاع حالیه»
 «ایران موافقت تامه دارم و گمان میکنم بهترین علاج اینست که مابین شاه و اهالی احساس»
 «بهتری تولید شده و عدم اعتماد عامه نسبت بان اعلیحضرت مرفوع گردد بدبختانه»
 «ظاهراً هیچکس جرئت نمی‌کند که برای دفاع شاه یک کلمه حرفی بزند اعضای»
 «مجلس هیئت تربیت شده با اطلاعی نیستند و عقاید آنها در مسائل مالی مثل عقاید»
 «بچه‌استولی با اینحال هیچکس در صدد تصحیح عقاید آنها بر نیامده و نسبت انجمنها»
 «با شاه بعینه شیشه به نسبت مردم با مجلس است اخبار و شایعات که غیر محتمل بودن»
 «آنها بر همه واضح است بر علیه شاه منتشر گردیده یک مشت مردم جاهل مخالف بواسطه»
 «آنکه هیچیک از اولیاء امور زحمت تکذیب آنها بر خود هموار نمودند با اشتیاق تمام»
 «آنها قبول و تصدیق نمودند.»
 «مشیرالدوله و عده داد که بیانات ما را از روی صداقت و امانت بهمکاران»
 «خود و مجلس برساند.»
 «همینکه اجازه مرخصی گرفتم مسیو دوهارتویک گفت گمان میکند»
 «مشیرالدوله بیانات ما را بطور صحت آن طوری که دلخواه باشد نرساند و این»
 «طور صلاح دید که هر دو از عضدالملک ملاقات نموده و مطالب را بهمان نهج باو»
 «عنوان نمائیم چون وعده ملاقاتی بمستر راینو داده بودم نتوانستم فوراً بخانه»
 «عضدالملک بروم ولی پس از حرکت مسیو دوهارتویک منم زود خود را با آنجا رسانیده»
 «و همان طوریکه بمشیرالدوله اظهارات مطالب خود را نمودیم با ایشان هم»
 «مذاکره کردیم»
 «عقیده من این است و برای آن دلیل دارم که مشیرالدوله مطالب»
 «ما را بطور صحت بر رئیس مجلس اظهار داشت من اقدام نمودم که یک نفر وکیل»

« متدین بی ترس را که شرح مطالب ما را بطور صحت اظهار میداشت از بیانات و مقاصد خود مستحضر دارم نمیتوانم بگویم که از این اقدام نتیجه مطلوبه در راه تولید و موافقت مابین دو طرف بدست آمد یا نه »

« صبح روز بعد (۴ شهر جاری) همینکه پس از مراجعت از تهران که برای کار های شخصی آنجا رفته بودم بقلهک رسیدم قریب ساعت یازده از مجلس با تلفون بمن خبر داده شد که شاه قریب ساعت ده از ارک خارج شده معلوم نیست بکجا رفته است از قرار معلوم قریب ساعت نه و نیم قبل از ظهر مابین بعضی از قراولان قصر نزدیک دروازه حوالی اداره گمرک نزاعی بوقوع رسیده و فریاد زدند که شهر را باید غارت کرد دستجات سرباز آمده باین طرف و آن طرف شهر تاخت و تاز نموده و در حین بهم خوردگی که از اینکار بهم رسیده شاه با عده معتبری از عساکر دور او را محافظت مینمودند و با کلنل لیاخوف و مسیو شاپشال که این طرف و آن طرف کالسکه بودند به طرف باغشاه که در مغرب شهر واقع است رفت همینکه معلوم شد شاه کجا رفته نظم اعاده گردید ولی مردم بسیار مشوش و مضطرب بودند .

« به مجرد آنکه این اخبار بمن رسید در زر گنده سفارت روس رفته و چون مسیو دوهارت و یاک سفارت آلمان رفته بود من منتظر مراجعت او شدم همینکه وارد شد اظهار داشت که این اخبار کمی بعد از ساعت ده بوسیله تلفون باو رسیده و از ترتیبی که پیش آمده بود اظهار خشنودی نمود چرا که تصور میکرد در باغشاه برای شاه وسایل امنیت بهتر از مرکز شهر موجود بود و امید داشت که شاه بزودی به نیوران که در دامنه کوه واقع است عزیمت خواهد نمود .

« شهر تهران بکلی آرام بود قزاقان در کوچه گردش کرده و بازار ها که از موقعیکه خروج شاه معلوم شد بسته بودند .

« طرف ظهر باز گردیدند اهالی بسیار مشوش بودند از اینکه شاه پس از آن چه اقدامی خواهد نمود و غیر معلومی جریان مسئله سرحدی باشکالات و خوف های حکومت موقتی افزوده در بین دو روز بعد مابین در باریان و وزراء شاهزادگان و اعیان بسرعت و متعاقب هم گفتگوها و مذاکرات بعمل آمده و

« روز شنبه بعد از ظهر (۶ شهر جاری) وزیر امور خارجه از سفیر روس ملاقات نموده پس از مذاکرات طولانی راجع به مسئله سرحدی با امیر بهادر جنگ صحبتی نموده نتیجه این شد که او فردا صبح آروز از سفارت خارج گردید مسیو دوهارت توپک مرا اطلاع داد که مشیر الدوله اطمینانات کافی از بابت امنیت امیر بهادر جنگ باو داده و بنابراین دلیل دیگر نبود که او زیاده بر این در تحت بیرق روس خود را محفوظ دارد امیر بهادر جنگ فوراً بطرف قصر مراجعت نمود .

« بعد از ظهر ۷ ژون کابینه آخر الامر تشکیل گردیده وزرای جدید بمجلس آمدند ولی چون مراسم معرفی آنها بطور محرمانه بعمل آمد مسئله تشکیل آنها بطور عموم بر همه معلوم نگردید .

« طرف مغرب هرمز میرزا بقلهک آمده مرا اطلاع داد که برادرش جلال الدوله و علاء الدوله و سردار منصور و عضد الماک را شاه دستگیر نموده و نیم ساعت پس از آن شخص دیگری آمده همان خبر را داده و علاوه نمود که سه نفر از حبسیای اولی را در زیر غل و زنجیر کرده با کمال بی شرافتی با آنها رفتار شده است هر دو از من تحقیق نمودند که آیا برای استخلاص جلال الدوله چنانچه برای ناصر الماک اقدام نمودم کاری خواهم کرد یا نه .

« من اظهار داشتم که موارد مختلف میباشد و برای آنکه از بابت جلال الدوله مداخله بنمایم هیچ سبب و علتی نداشته و چون اینطور شهرت داشت که او در انقلاب اخیر شرکت مهمی نموده بود این مسئله ممکن نبود و در صورت دلیلی برای اینکه جان او در معرض خطر باشد در دست نیست و در حقیقت هرگز میرزا مسئله دستگیری برادر خود را ابتدا بطور شوخی بیان کرد هر دو اینها اشاره نمودند که امکان دارد متحصنین قهراً داخل سفارتخانه شهر شوند و از من تحقیق نمودند در این صورت چه قسم عمل خواهم کرد صبح روز بعد دو نفر از غلامان معتمد بشهر فرستادم که در های سفارت را بسته همانجا مواظب باشند و هرگاه کسی بخواهد بست اختیار نماید با تلفن بمن خبر رسانند .

« سپس معلوم گردید که شاه علاء الدوله و جلال الدوله و سردار منصور و سایرین را بقصر احضار نموده ابتداء اینها میل باطاعت امر او را ننموده لیکن « عضدالملک گفته است که او حفظ جان آنها را نظر بمراسله اطمینان بخشی که شاه بعنوان « او فرستاده ضمانت مینماید و علیهذا آنها قبول رفتن شاه را نمودند و دسته از عساکر تا « باغشاه به همراهی آنها رفته با آنجا رسیدند شاه آن سه نفری را که تصور مینموده محرکین « عمده انقلاب برای اخراج درباریان بوده اند توقیف نموده است شفاعت عضدالملک « در حق آنها بی نتیجه بود و اظهار داشت که خود را شریک بخت محبوسین خواهد « نمود و علیهذا در قصر توقف نمود . »

« اینکه میگویند در باغشاه و در موقع مسافرت بطرف مازندران با محبوسین « مذکور بطور سخت رفتار شده ظاهراً بکلی کذب است . »

« هیچ گفتگویی نیست که شاه کاملاً حق داشت در مورد علاء الدوله و « جلال الدوله سوء ظن برد ولی دستگیری سردار منصور اسباب تعجب عموم واقع گردید « این شخص سال گذشته مدیر کل تلگرافات بود و از قراریکه تصور میشود در بلتیک « مملکتی دخالت نداشت مسیودوهارت و یک مرا اطلاع داد نمیتواند حدس بزند دلیل « دستگیری او با آن دو نفر چه بوده من بسفیر موسوم اظهار داشتم که چون « سردار منصور دارای نشان انگلیس است من خود را مجبور می بینم باینکه از بابت « بی احتیاجی که با او آمده تحقیق نمایم ولی فعلاً پیشنهاد نمیکنم که برای تحقیق « یک طریقی فشار بیاورم که حمل بمداخله از طرف من در مورد او شود تا آن « اندازه که از علاء السلطنه بمن مفهوم شده از قرار معلوم او در اطاقهای بالا خانه « عضدالملک در اقدامات مهمه شرکت نموده و مسئله آمدن او را قبل از ورود « سایرین بز شاه این طور ثابت نموده که محرك عمده برضد او بوده است در انظار « ایرانیان داشتن نشان البته بمن حق میدهد که برای تحقیق تقصیر او فشار آورم « ولی چون این کار اقدام برای استخلاص او تعبیر خواهد شد صلاح دانسته ام از هر « اقدامی که صورتاً شبیه بمداخله در امور داخلی باشد احتراز نماید من پیشنهاد «

« میکنم که به علاء السلطنه بفهمانم که من انتظار دارم از بابت تقصیر سردار « اقیان شوم . »

« متعاقباً این اوضاع دو مرتبه تجدید شده و اخبار بسیار متضاد شیوع یافت « انجمنها ظاهراً از صلاحیت مداومت در کشش و کوشش خود تردید داشته و « مجلس و هیئت وزرا ظاهراً مایل نبودند که اوضاع کسب شدت فوق العاده نمایند روز « چهار شنبه صبح (۱۰ شهر جاری) اعضای انجمنها بطرف محل اجتماع سابق خود که « مسجد سپهسالار باشد هجوم آورده و دسته قراول قوی توپخانه چادر زده شب و « روز در کشیک بودند و تامدتی اینطور بنظر میآمد که مناظر و وقایع ماه دسامبر « میخواهد دو مرتبه تجدید شود ولی شهر بطور آرامی باقی بود و بازارها یکی دو « دفعه بطور موقت بسته شد و اقدامی که شاه برای خلع اسلحه و تفنگ مردم نموده بود « موقوف شد و چنان مینمود که شاه در باغشاه دسته قراولان آنرا محافظت نموده « وعده قوی عساکر با دو عراده و توپهای صحرائی آنجا بودند بهمین طور در عزم « خود ثابت نبود از قرار مذکور او دستگیری و محاکمه رؤسای عمده ملی را از قبیل « تقی زاده و ملک المتکلمین و مستشار الدوله و سید جمال را مطالبه نموده بود و از « ظرف دیگر انجمنها در نظر داشتند که از او درخواست نمایند بگذارند علاء الدوله « و دو نفر از همراهان او که در تحت عده زیاد مستحفظین بمازندران فرستاده شده بود « به تهران عودت داده شده و از آنها محاکمه شود . »

« طرف ظهر جمعه (۱۲ شهر جاری) شاه دست خطی بدست یکی از صاحبان « داده به همراهی سی نفر سرباز بمجلس و نزدوزرا رفته اعلام نمودند که هرگاه اجتماع « مسجد از هم متفرق نشوند بقوه قهریه آنها را متفرق خواهد کرد اگرچه این تهدید « اعمال و اجرای آن بیچوجه صورت وقوع نمی یافت کافی بود پس از مذاکرات « محرمانه مختصری در حالیکه درهای مجلس مسدود بود دسته کوچکی از اعضاء بارئیس « مجلس در جلو آنها بطرف مسجد شتافته از مردم استدعا نمودند بخانهای خود روند « پس از اتمام نطق رئیس مجلس تقی زاده نطقی نموده این سر کرده بزرگ از مردم « ملتمس شد که بدون اینکه از جهات و اسباب اینکه چرا او موافقت آنها را لازم «

« میدانند در خواست رئیس را قبول نمایند مردم این در خواست را بطور ارامی »
 « اطاعت نموده و اعضای انجمنها شروع بخروج از مسجد کرده و اعلان بزرگی را »
 « که بموجب آن در دوازده مورد شاه را بنقض قسم در حفظ مشروطیت معرفی کرده »
 « و بدیوار چسبانیده بودند همراه بردند علاءالسلطنه که بعد از ظهر بملاقات من آمداز »
 « نتایج مطلوبه خوشنود مینمود و تصور میکرد که تا مدتی امورات به يك طوری فیصله »
 « شده است طرفداران مشروطیت چون تصور می کردند که مجلس بامال آنها خیانت »
 « کرده بی اندازه افسرده حال بودند یحتمل نصایح مجلس بجا بود چرا که شاه بخوبی »
 « می توانست یقین نماید که اجتماع عده کثیری از مردمان مسلح برای امنیت عمومی »
 « و یا برای شخص او خطر ناک بوده و حق آنرا داشت که بقوه قهریه آنها را متفرق »
 « نماید و حال آنکه حالا که مردم بخانهای خود مراجعت نموده اند عذری برای او باقی »
 « نخواهد ماند که چنین اقدامی را بنماید با این تفصیل بزودی مفهوم گردید که مظفریت ظاهری »
 « شاه عمقی نداشته و روز يك شنبه صبح (۱۴ شهر جاری) بازارها و دکانها دو باره »
 « مسدود گردیده معلوم شد که مخالفت هنوز بانتهای نرسیده و سرکردگان هیجان ملی در فکر »
 « آن بودند چطور کشمکش را بوسایل موافق قوانین مشروطیت و بطور مسالمت »
 « خاتمه دهند از قرار معلوم شاه با قلبی سخت حاضر و مویبی اقدامات شدید شده بود »
 « و از مخبرالدوله مبلغ گزافی (۱۰۰۰۰ لیره) گرفته و بواسطه آن سعی داشت »
 « که از دادن اضافه حقوق بتابعین و صاحبمنصبان آنها حسن خدمت و وفاداری »
 « آنها را بطرف خود جلب نماید. روزی چهارقران بتابینها و پنجقران الی يك تومان »
 « بصاحبمنصبان و بعلاوه شروع نمود که از طبقه پست اهالی شهر تشکیل استعداد »
 « دیگری داده و باغ شاه را مبدل بیک اردوگاه منظم و مسلحی نمود ولی تا ظهر روز »
 « دوشنبه (۱۵ شهر جاری) کسیرا دستگیر نمودند آن وقت میرزا سلیمان خان »
 « رئیس انجمن برادران دروازه قزوین و سایر اعضای مهم آن گرفتار شدند شخص »
 « اولی که یکی از مامورین وزارت جنگ است متهم شد باینکه از قورخانه تفنگ »
 « و اسلحه دیگر بیرون داده و از قرار مذکور قرار بود برای محاکمه تسلیم »
 « دولت شود. »

« در این منوال سرکردگان ملی تصمیم اتخاذ رویه مسلک برای خود کرده »
 « و از شاه استدعا نمودند هیئتی مرکب از ۶ نفر از اعضای مجلس را بپذیرد و این »
 « هیئت قرار بود یادداشتی که حاکی از بیان قسمهای مختلفه شاه برای مشروطیت »
 « باشد باو عرضه داشته از وی خواهش نمایند که بمجلس موافقت نماید چرا که اگر »
 « غیر از این باشد نمایندگان ملت وظایف ملی و مملکتی خودرا نمیتوانند عمل نمایند »
 « شاه از پذیرفتن این هیئت سرباز زده تا بعد از ظهر سه شنبه (۱۶ ژون) پس از »
 « آن که مطالب یادداشت مذکور را باصدای بلند خودش خواند جواب داد همین حالا »
 « نمی تواند جواب قطعی بدهد ولی مستمعین را متذکر نمود که قاجاریه »
 « ایران را بقوه شمشیر بدست آورده و قصد او این است که آنها بقوه شمشیر »
 « حفظ نماید. »

« وزیر امور خارجه را که بعد از ظهر ۱۶ ژون ملاقات نمودم و بطور واضح »
 « و ساده بر خلاف عادت معمول خود صحبت مینمود اظهار داشت که او موقع را »
 « خیلی مهم میدانم مذکور داشت که از تمام نقاط مملکت تلگرافات تهدید آمیز بر علیه »
 « شاهی رسیده و آنچه وزرا بقصد انصراف شاه از تعقیب این طریقه و روش خطر ناک »
 « باو اظهار میداشتند بی نتیجه بود من اظهار داشتم که بعقیده من هر گاه پس از »
 « دستگیری علاءالدوله و دونفر همراهان او آنها را برای محاکمه بوزارت عدلیه تسلیم »
 « نموده بود مقام شاه از حالیه خیلی محکمتر میشد و شاید هنوز هم وقت اینکار نگذشته »
 « است و هر گاه چنین رفتار نموده بود دلیل واضحی بود بر اینکه شاه میخواهد موافق »
 « قوانین مشروطیت عمل نماید و بواسطه دستگیری آنها به مردم واضح نموده است »
 « که دارای قوه کافی است که از خود دفاع نماید علاءالسلطنه اظهار داشت که وزرا »
 « بهر طریقی که بنظرشان رسیده با شاه صحبت نموده اند که او را ترغیب باعمال »
 « اراعه طریقی که من نمودم بکنند ولی نتیجه نبخشیده است و از من سؤال نمود این »
 « میتوانم بیک وسیله همین نصایحرا در قصر باو برسانم من باو گفتم در این مسئله »
 « غور نموده ملاحظه خواهم کرد بینم میتوان کاری کرد یا نه. »

« در عرض هفته گذشته چندین تلگراف از شهر های ایالات رسیده از سفارت
 « ملتمس شده اند که به معاونت مشروطیت که ایجاد آن بواسطه همدردی و همراهی
 « بریطانیای عظمی شده اقدام نماید من مستقیماً بهیچیک از این تلگرافات جوابی
 « نداده ام ولی در یکی دو مورد همینکه میدیدم جوابی از طرف سفارت ممکن است
 « باعث تسکین گردد»

« بقونسولهای اعلی حضرتی دستور العمل داده ام که اگر از او درخواست مطالبه
 « جواب شود اظهار نمایند که انگلستان در مقام یک دولت مشروطه همیشه لازم
 « است که با هیجانها برای مشروطه همدردی داشته باشد ولی مناسب و صحیح
 « نخواهد بود که آندولت در امورات داخلی ملت آزاد و مستقلى دخالت نماید و در
 « هر صورت ایران مطمئن باشد که مودت انگلستان نسبت بایران کمافی السابق
 « مستحکم است .»

مکتوب متسر مار اینک بسرا دوار دگری (واصله ۶ ژوئیت)

قلهك ۱۹ ژون ۱۹۰۸

آقا - افتخارا خلاصه وقایع چهار ماهه اخیر ایران را بطریق معمول ماهیانه

« لفا ایفاد میدارم .»

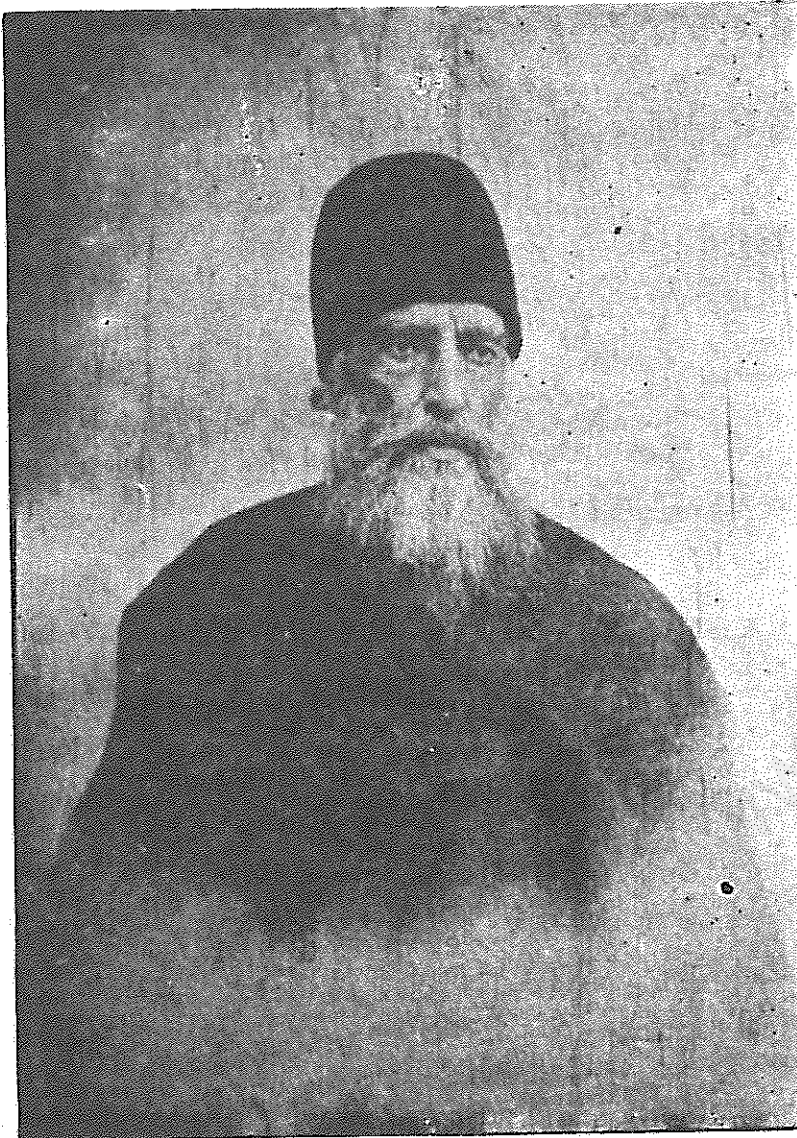
ارنست گای

(امضا)

خلاصه وقایع ماهیانه - تهران

« وقایعی که در عرض چهار هفته گذشته در ایران روی داده در مکتوب

« ۱۷ ژون مستر مارلینک مشروحاً مذکور گردیده است کابینه جدید که در ۷ ژون

عباس میرزا
 (عبدالرشید شهباز) عیوض خان قاجار معضد الملک رئیس بیستم در اسیر است

« به مجلس معرفی شد مرکب از اشخاص ذیل است . »

مشیر السلطنه	وزیر داخله و رئیس الوزراء
صنیع الدوله	وزیر مالیه
علاء السلطنه	وزیر امور خارجه
محتشم السلطنه	وزیر عدلیه
مستوفی الممالک	وزیر جنگ
مشیر الدوله	وزیر معارف
موتمن الملک	وزیر تجارت و فواید عامه

(امضاء) چر چیل منشی السنه شرقی

تلگراف (۱) سیر نیکلسن به سیراد واردگری

از پطرس بورغ ۱۲ ژانویه ۱۹۰۷

« یاد داشتی در خصوص جلوس پادشاه ایران از وزیر امور خارجه دولت روس بدین مضمون در یافت گشت که وزیر مختار روس مقیم تهران قرار شده است . »
 « باتفاق سیر اسپر نیک را یس به در بار ایران اطلاع بدهند که دومین پسر شاهرا « بولیهدی می شناسند . »

« خواهش می نمایم از (۲) مسیو ایس وولسکی در خصوص مراسله که فرستاده است تشکر نموده و هم خیالی خود را باو اظهار دارید - و نیز مسیو ایس وولسکی « مدعی است که این حرکت متفقانه بلا شک بنیان و پایه اتحاد دولتین را که در این « اوان در باره ایران شده است مستحکمتر خواهد نمود . »

تلگراف سیر ادوارد گری به سیر نیکلسن

از وزارت امور خارجه ۱۴ ژانویه ۱۹۰۷

« تلگراف شما مورخه ۱۲ شهر حال در خصوص شناختن دومین پسر شاه »
 « را بولیچدی واصل گردید در طریقه که وزیر امور خارجه دولت روس پیشنهاد »
 « کرده است ما اتفاق خواهیم داشت و این مسلک را بوزیر مختار مقیم تهران نیز توصیه »
 « نموده ایم شما این مطلب را بجناب وزیر امور خارجه اطلاع داده و از مرابطه ایشان »
 « تشکر نمائید . »

(واصله ۲۱ ژانویه)

مکتوب سیر اسپر نیک رایس بسیر ادوارد گری

« بشرف عرض میرساند - در ۱۶ ماه گذشته حضرت اقدس ولیعهد تهران »
 « وارد شد - مدتی در قصر سلطنتی دسایس و حیل معمول - مخصوصاً شعاع السلطنه »
 « و وزیر در بار سعایت در حرکت نکردن ولیعهد از تبریز می کردند و چه حيله ها »
 « که در این خصوص بکار نبردند »
 « مقدار پولی که روس و انگلیس بعنوان مساعده قرار بود بدهند صدر »
 « اعظم در نگرفتن آن اصرار زیاد داشت - تاکنون حقوق قشونی پرداخته نشده است »
 « زیرا آن مقدار پولی که کفاف حقوق ایشان را بدهد موجود ندارند - مردم بقدری »
 « از شعاع السلطنه تنفر دارند که رنجش از ولیعهد را فراموش کرده اند و ولیعهد به رؤسای ملت »
 « پیغامهای متملقانه فرستاده بنای چاپلوسی را گذاشته است . »
 « سفارتین انگلیس و روس از حرکات مستبدین هیچگونه حمایتی نخواهند »
 « کرد و ولیعهد را جانشین بالوارنه شاه میدانند . »
 « چون مرض شاه بشدت عودت یافت و معلوم شد چند روزی پیش زنده »
 « نخواهد ماند امیدى که قبل از این بواسطه ورود طبیب آلمانی در معالجه شدن »

« داشتند بکلی مقطوع گشت و طرفداران شعاع السلطنه از اقدامات خویش مأیوس »
 « شده کناره جستند - برخی در این موقع بودن ولیعهد را در تهران لازم داشتند لهذا »
 « شاهرا باحضر او وادار نمودند . »

« همین که حکم شاه بولیعهد رسید با کمال عجله روز ۴ دسامبر از تبریز »
 « عازم تهران شد - آنچه سوار مسلح که میتواندست جمع کند وعده آنها بچهار صد »
 « نفر می رسید با همه ملازمین ایرانی و يك نفر بیطار فرانسوی موسوم بمسیو کاره »
 « همراه خویشتن آورد . »

« در وقت ورود بتهران سفیر روس خواست بدیدن او برود و ورود شرانینیت »
 « بگوید - ولی حضرت ولیعهد بوزیر امور خارجه دستور العمل داد بسفرا اخطار نماید »
 « که حاضر است هر يك از سفرا را با هیئت سفارتخانه ایشان بر حسب تقدم دیپلوماسی »
 « جداگانه پذیرائی نماید . »

« وقتی که من با اعضای سفارت بحضور ایشان رفتم خیلی بطور دوستانه »
 « با ماملاقات کرده صحبت داشت در صورتی که من با کمال جدیت از مذاکرات پلتیکی »
 « احتراز می جستم باز دو اشاره محبت آمیز نسبت بمجلس جدید و قواعد پارلمانی »
 « که پدرش امضا داشته بود نمود . »

« اما در خصوص وضع و سلوک خویش نسبت بمشروطیت خیلی دقت داشت »
 « و مواظب بود که خود را هوا دار و حامی مشروطیت در انظار عامه جلوه بدهد - »
 « اگر چه اعتقاد کافه مردم اینست که او قلباً مخالف و برضد آزادی عمومست و محققاً »
 « برای رفع این احساسات عامه آنچه در قوه داشت از قبول کردن مشروطیت و سایر »
 « وسایل برای جلب قلوب اهالی بکار برد - چنانچه بر من معلوم شده است حالیه »
 « دانسته است بهر تدبیری که بتواند خوبست خود را در انظار ملت خیر خواه و طرفدار »
 « آزادی جلوه دهد - و نیز می توانم یقین کنم که نصایح عاقلانه سفیر روس کمکی »
 « شد در اصلاح نزاعی که ممکن بود وقوع یابد و خالی از مخاطره نبود . »

امضاء - سیر اسپر نیک رایس

مکتوب سیر اسپر نیک رایس به سیر ادوارد گری (وصول ۱۴ ژانویه)

از تهران ۳ ژانویه ۱۹۰۷

« مجلس ملی ایران بطور کامل تشکیل نیافته فقط از وکلای تهران عده »
 « قلیلی وارد شده اند . حکام ولایات خیلی مخالفت می نمایند . و در بعضی مواقع انتخاب »
 « کنندگان و منتخبین هر دو در وظیفه خود سستی و تسامح می ورزند و تا کنون »
 « قوانین و تنظیمات امروزه هیچ مراعات نمی شود . اعضای مجلس در روی زمین »
 « بطور دایره نشسته و رئیس در آخر اطلاق جلو یک میز پایه کوتاهی قرار می گیرد »
 « مجتهدین بزرگ که همیشه حاضر شده مداخله در امور و مشارکت در مذاکرات می »
 « نمایند در صدراتاق مقابل وکلای می نشینند هر یک از اعضا می توانند در خصوص »
 « هر مطلب جداگانه مذاکره کنند و بندرت اتفاق می افتد از مذاکرات بی ربط خود »
 « نتیجه اخذ کنند »

« در اطاقی که مشغول مذاکره هستند عامه مردم اذن دخول دارند و می »
 « توانند مذاکرات و کلارا قطع نموده حتی خودشان هم صحبت بدارند . مع هذا »
 « این وضع نا شایسته رفته رفته دارد تخفیف پیدا میکند بطور کلی نظم بخوبی بر »
 « قرار و جلسات بطور آرامی و شکوه تشکیل می یابد . »

« در این اوقات مذاکرات عمده مجلس گرفتن قانون اساسی و امتیاز بانک »

« ملی بود . »

« چون اولین اقدامی که مجلسیان اختیار نمودند منع قرض از خارجه بود »
 « لهذا تکلیف خود را در این دیدند که سرمایه برای دولت فراهم آرند . تدارک این »
 « تهیه را تشکیل بانگ ملی عنوان نمودند »

« و قرار بر این شد که مردم برای تشکیل بانک اعانه داده و در عوض اسناد بانکی »
 « دریافت نمایند و قرار شد برواتی که دارای و عده است بپول نقد تبدیل نیابد مگر »
 « بضمانت صحیح و معین . »

« در خصوص این مطلب هنوز با دولت مشغول مذاکره هستند ولی چون امتیاز »
 « چک بانگ یعنی اسکناس مخصوص بانک شاهنشاهی است این قرار داد را مفید »
 « و سودمند ندیدند الا امر چنین قرار شد که بانک ملی حق جمع آوری و اخذ مالیه مملکت »
 « داشته باشد . »

« در این خصوص دولت با تجار عمده مشغول مذاکره و معاهده است و تا کنون »
 « قرار قطعی باین مطلب داده نشده مهمترین مذاکرات در خصوص قانون اساسی »
 « است و تا قانون اساسی رسماً از دولت گرفته نشود هیچ کاری بطور معین صورت پذیر »
 « نیست و همه روزه احتمال اغتشاش و بی نظمی میرود . »

« در افواه بود که ولیعهد مخالفست و محقق بود که در باربان آنچه در قوه »
 « داشتند در منع شاه از امضای قانون اساسی بکار بردند اما ولیعهد مکتوبی بیکی از »
 « مجتهدین بزرگ نوشته و در آن مکتوب از شایعانی که نسبت بخودش بین مردم بود »
 « جداً انکار داشت و این یک نجات عمده برای او شد . روز ورودش در تهران هیئتی »
 « از اعضای مجلس نزد او رفته چون مراجعت کردند میگفتند که بازبان ملاحظت و »
 « مهربانی خیلی اظهار همراهی می کرد در این وقت چون به نیابت شاه رسیدگی باهور مینمود »
 « هیئتی به نمایندگی دولت معین کرد که با کمیته ای که مجلس تعیین نموده بود »
 « در خصوص قانون اساسی مذاکره نمایند این دو هیئت پس از مذاکره اتفاق آراء »
 « خودشانرا در مجلس اظهار داشتند . بالجمله همین که معلوم شد یک مجلس ثانی مقرر »
 « خواهد گشت که دولت می تواند بیشتر از اعضای آنرا انتخاب کند هممه و غوغای »
 « عظیمی روی داد که سعدالدوله مهیج عمده آن بود و ایراد میگرفت بر رئیس مجلس »
 « تعرضات بسیار نمودند و دشنام دادند از آن پس رئیس راضی نشد که نشسته مذاکرات »
 « را استماع نماید با بعضی از دوستانش از مجلس حرکت کرده اظهار استعفا نمود »
 « در اذهان عامه چنین جایگیر شده بود و من هم بواسطه بعضی دلایل می »
 « توانم یقین کنم که بعضی اشخاص که غرضشان بر هم زدن مجلس بود رایگان پولها »
 « خرج میکردند که بمقصود خود نائل شوند و بواسطه مداومتی که در راه این »

« مقصود داشتند تا اندازه ای اعمالشان بی نتیجه نشد. در این موقع مردم بعضی از «
 « وکلای وطن پرسترا وادار نمودند که رئیس را ترقیب به ندادن استعفا نمایند »
 « عاقبت اتفاق و اتحاد فیما بین دولت و ملت روی داد و در روز اول ژانویه «
 « صدر اعظم با قانون اساسی که شاه ولیعهد با خود او امضاء کرده بودند وارد مجلس شد «
 « و در حضور مجلسیان و نظار قرائت کردند . »

امضاء سبیل اسپریک رایس

تلگراف سیر اسپریک رایس بسیر ادوارد گری

از تهران ۶ فوریه ۱۹۰۷

« اگر چه آثار شورش و انقلاب موجود است گمان میکنم این اوقات مردم «
 « هیجان بزرگی بر ضد دولت نمایند و بر ضد بلژیکیان در گمرک اقدامات مینمایند و «
 « مردمرا بر مخالفت قروض و امتیازات خارجه و قطع نفوذ پلتیکی اجانب تحریک میکنند «
 « ولی با این حال احتمال خطر جانی و مالی برای تبعه خارجه «
 « بهیچوجه نمی رود . و نسبت بعامة عیسویان اظهار معاندت و مخالفت نمی کنند . «
 « اما هر چند حالیه برای اتباع خارجه خطری نیست ولی اگر دول خارجه در امور «
 « داخله ایران مداخله نمایند مسلم است در این صورت امنیت مرتفع و اتباع خارجه «
 « دچار خطرات سخت خواهند شد . «
 « من مصلحت چنین میدانم که دولت انگلیس و روس تاسمی توانند از «
 « مداخله در اینگونه امور دوری نمایند ولی بایستی دولتین تدابیر و نقشه اقدامات «
 « نظامی و مالی خود را برای محافظت اروپائیان اگر در آتیه لازم بشود ثبت و «
 « مقرر دارند . «

تلگراف سیر ادوارد گری به سیر نیکلسن

از وزارت امور خارجه مورخه ۱۶ فوریه ۱۹۰۷

« در ششم همین ماه سیر اسپریک رایس تلگرافی در خصوص عدم مداخله «
 « در پلتیک ایران مخابره کرده است و ما رای او را در مداخله نکردن بامور داخله «
 « ایران پذیرفته و با عقیده او متفق و شریکیم . این مسئله را شما بوزیر امور خارجه «
 « دولت روس عنوان نمائید . ملاحظه را که دولت اعلیحضرت انگلستان نموده است «
 « اینست که هر اقدامی که بواسطه قوای نظامی بشود مخالف با اصول عدم مداخله «
 « خواهد بود . «

تلگراف سیر نیکلسن بسیر ادوارد گری

از پترسبورغ مورخه ۱۲ فوریه ۱۹۰۷

« وزیر امور خارجه روس امروز شرح ذیلرا در خصوص دولت متبوعه خود «
 « بمن بیان نمود «
 « عدم مداخله در امور داخله ایران - عدم استعمال قوه نظامی مگر در صورت «
 « ضرورت آنها با کمال احتیاط و محدود بحدود باریک . متفق بودن در هر امری با «
 « مسلك دولت اعلیحضرت انگلستان . و اقدام نکردن بهیچ کاری مگر بصلاح و مشورت «
 « يك دیگر . «
 « همچنین اظهار داشت که امید است دولت انگلستان این سبکرا مسرئی «
 « دارد . من باو اطمینان دادم که یقیناً سلوک ما هم بهمین نحو خواهد بود . «

تلگراف سیر ادواردگری به سیر نیکلسن

از وزارت امور خارجه ۱۳ فوریه ۱۹۰۷
 « رفتار و پلتیک دولت روس را که تلگراف دیروز شما حاکی از آن بود »
 « دولت انگلیس موافقت و منظور خواهد داشت رضایت ما را در این خصوص بمسیو »
 « ایس وولسکی اظهار دارید . »

تلگراف سیر اسپر نیک رایس به سیر ادواردگری

از تهران ۱۴ فوریه ۱۹۰۷
 « دیروز وزیر امور خارجه (ایران) را ملاقات نموده گفتم که هیچ دولتی »
 « حق مداخله در (ایران) ندارد مگر وقتی که اتباع ایشان دچار مخاطرات جانی و »
 « مالی گردند . و از او خواهش نمودم این مسئله را برؤسای حزب عامیون اطلاع »
 « داده و توضیح نماید . »
 « من و سفیر دولت روس این معنی را همیشه تصریح می نمودیم و متشکرم »
 « که رؤسای ملت درك آنرا نموده اند . »

مکتوب سیر اسپر نیک رایس به سیر ادواردگری وصول ۱۸ فوریه ۱۹۰۷

از تهران بتاريخ ۳۰ فوریه ۱۹۰۷
 « تلگرافا بشما اطلاع داده شد که شاه در هشتم همین ماه قریب به نصف »
 « شب از دنیا رفت . »
 « چون مدتی بود که می دانستند آن اعلیحضرت علاج پذیر نیست و مایوس »
 « از حیوة او شده بودند و نیز پسرش نیابت سلطنت کرده لهذا در رحلت وی هیچ »

« اغتشاش و بی نظمی در شهر رخ نداد روز دیگر جسد شرابه تکیه دولت که ایام »
 « محرم تعزیه داری می کنند برده امانت گذاردند چه که در دم آخر وصیت کرده »
 « بود که نعش ویرا بکربلا برده آنجا دفن نمایند ولی چون مردم او را پدر آزادی »
 « ایرانیان میشناسند راضی نگشتند جسدش از ایران خارج شده و بعلاوه مبلغ کثیری »
 « پول برای مخارج حرکت جنازه اش صرف شود . »
 « روز دهم ژانویه ۱۹۰۷ هیئت دیپلوماتکی خارجه از طرف دولت متبوعه »
 « خویش بصدر اعظم تبلیغ تعزیت و تسلیت نمودند . »
 « و روز سیزدهم همان ماه ایشانرا بالباس رسمی برای تبریک و تهنیت جلوس »
 « پادشاه تازه بدربار دعوت کردند . و قرار شد احتراماتی که میخواهند بجنایزه شاه »
 « متوفی نمایند نیز در همان روز باشد در همان روز ماسفرا در يك اطاق کوچکی »
 « که با تصویرات سلاطین دول خارجه زینت یافته بود پذیرائی شدیم . هیئت سفرا »
 « بواسطه بی مناسبی محل وضیق مکان در يك دایره بسیار کوچکی فشرده شدند . »
 « اعلیحضرت که داخل اطاق گردید و در جای خود قرار گرفت سفیر عثمانی زبان »
 « به تهنیت و تبریک گشود و بعد (۱) وزیر دربار سفرا را یکان یکان معرفی کرد و »
 « هر کدام که معرفی میشد شاه با جزئی حرکت سربوی اظهار التفات می نمود . وقتی که »
 « شاه از اطاق خارج شد ما نیز بیرون آمده به تکیه دولت که شاه متوفی را در آنجا »
 « دفن کرده بودند رفتیم . سفیر عثمانی پس از چند لحظه توقف مقابل مقبره ایستاده »
 « و ما نمایندگان عیسوی در عقب او قرار گرفتیم مشارالیه بخواندن فاتحه مشغول »
 « شد و چون ختم نمود همگی مراجعت کردیم . »

« در بیستم ژانویه ۱۹۰۷ . مطابق پنجم ذیحجه ۱۳۲۴ . »

« رسومات تاج گذاری پادشاه جدید بعمل آمد و بمحمد علی شاه موسوم »
 « گردید . اگر چه می دانستم دولت مایل نیست وزرای مختار در تاج گذاری دعوت »
 « شوند و مخالف اولین مقاصد خود میدانست با این حال مقرر شد که ایشان نیز در »
 « آن روز حضور داشته باشند . وزرای ایران و سفرای خارجه در اطاقی که برای »

محمد علیشاه پس از فوت مظفرالدین شاه به سلطنت رسید با مشروطیت مخالفت نمود مجلس اول را بقوه سر نیزه منحل و تعطیل کرد و بالاخره پس از فتح طهران در ۱۳۲۷ هجری از سلطنت خلع و از ایران تبعید و در سان رمو فوت گردید

« تاج گذاری معین شده بود از هر سمت صف کشیده ایستادند و تختی را که بغلط »
 « موسوم بتخت طاوس دهلی است در صدر اطاق نهاده و تخت طاوس حقیقی یاچیزی »
 « که از آن باقی و موجود است در طرف دیگر اطاق نه محض اینکه بر روی آن »
 « بنشینند بلکه برای زینت مجلس قرار دادند و جواهراتی که بتخت مزبور مرصع »
 « کاری شده بود نظر عالمی را بخود جلب نموده از تلالو چشم را خیره و عقل را »
 « مات میساخت »

« شاهزادگان منتصین به سلطنت در اطراف تختی که شاه بر روی آن »
 « جلوس خواهد نمود ایستادند علما و مجتهدین عمده که حاضر بودند بر روی زمین »
 « جای گرفتند - شاه و صدر اعظم و رجال دربار وارد اطاق شدند و رفتند بالای آن »
 « علما برپا ایستادند و اعلیحضرت بر فراز تخت بر آمد پسرش ولیعهد که بسن »
 « دوازده ساله است بر روی یکی از پله های تخت تمکن جست - مجتهدین پس از »
 « ذکر نام خدا و خواندن خطبه او را پیادشاهی ایران تبریک و تهنیت گفتند . »
 « بعد صدر اعظم از پله های تخت بالا بر آمده تاجی را که با جواهرات »
 « نادری زینت و آرایش یافته بود و شاه سابق نیز در وقت تاجگذاری بر سر نهاده بود بر »
 « سر شاه نهاد . »

« ولی چون تاج بسیار سنگین و بزرگ بود - سر وی طاقت نگهداری تاج را »
 « نداشت از اینجهت مجبور شد که بهردو دست آنرا نگاهدارد پس از چند دقیقه تاج را »
 « برداشت و بجای آن کلاه رسمی ایرانی که جقه نادریرا داشت بر سر گذاشت پس خطیب پیش »
 « آمده بنام اعلیحضرت و شمر دن القاب اباء و اجدادش شروع بخواندن خطبه نمود و پس از »
 « اتمام خطبه شاعر در باری قصیده ای در مدح شاه سرود - این رسومات که انجام »
 « یافت جمعیت وزراء و رجال دربار پیش آمده علما و شاهزادگان در اطراف تخت گرد »
 « آمده همگی بیکمرتبه تبریک و تهنیت گفتند . »

« بعد از آن شاه از تخت فرود آمده سفرا و نمایندگان خارجه يك يك معرفی »
 « شدند در این وقت من و سفیر روس موقع را مناسب دیده که از طرف پادشاه »
 « انگلستان و امپراطور روس بولیعهدی سلطان احمد میرزا را با آن اعلیحضرت »

« تبریک بگوئیم - و شاه با کمال رضایت و خشنودی بمن اظهار داشت که امروز صبح
 « اعلیحضرت (۱) ادوارد شخصا تلگراف تبریک مخبره نموده اند خلاصه پس از این
 « گفتگوها از اطاق خارج شد . »

« روز دیگر در قصر سلطنتی سلام عام منعقد گردید و چون صاحبمنصبان
 « و سایرین از طبقات دوم دولتی حاضر شدند پس از لحظه ای شاه ورود نمود و قبل
 « از ورود شاه سپر جواهر نشان معروف را محض تجملات مرسومه حاضر کرده
 « بودند - همینکه شاه بر فراز تخت مرمر رفته و مربع بزرگ بالای تخت جلوس نمود
 « بر حسب معمول خطیب و شاعر بقرائت خطبه و خواندن شعر مشغول شدند در صورتی
 « که شاه در بالای تخت در حضور اهل سلام بکشیدن قلیان جواهر مشغول بود - پس
 « از اتمام خطبه و شعر آنگاه شاه از تخت بزیر آمده بعمارات داخلی قصر سلطنتی رفت و صف
 « سلام بر هم خورد پولهای طلائی که مخصوص این موقع سکه کرده بودند ببعضی
 « از اشخاص که از جمله آنها خانمهای اروپائی بودند شاه برسم انعام بخشش نمود .
 امضاء سیمیل اسپر یک رایس

مکتوب سیر اسپر نیک رایس به سیر ادوارد گری (وصول ۱۵ آوریل)

تهران ۲۸ مارس ۱۹۰۷

« شاهزاده ظل السلطان در شانزدهم همین ماه از حکومت اصفهان معزول
 « و نظام السلطنه بجای او منصوب گردید : اشخاصی که بقونسولگری اعلیحضرتی در
 « اصفهان پناهنده شده بودند تاخیر عزل ظل السلطان از مجلس تهران بایشان نرسید امتناع
 « می ورزیدند که از قونسولخانه خارج شوند و خیال شاهزاده اینست که در ظرف
 « چند هفته دیگر بارو با مسافرت نماید . »

« و در هفدهم همین ماه مشیر الدوله صدر اعظم معزول گردید . کاشیها
 « در حق وی بی اندازه سعایت می نمودند و بشاه همچو فهمانیده اند که تمام اشکالات